

Co-Bio Értékelő jelentés

A Co-Bio projekt valamennyi partnere közreműködésével
összeállította és írta: Center for Citizen Dialogue

Tartalom

Bevezetés: A Co-Bio projekt.....	3
1. A biodiverzitás közös megteremtése: A hat helyi eset röviden.....	4
2. A Co-Bio kezdeményezések értéke és hatása	7
A Co-Bio értéke biodiverzitás és környezeti minőség szempontjából.....	9
A Co-Bio értéke az innováció és a tanulás szempontjából	10
A Co-Bio társadalmi és kulturális értéke kapcsolatrendszerek és társas kapcsolatok szempontjából	12
A Co-Bio értéke a demokrácia szempontjából	13
A Co-Bio gazdasági értéke	15
Következtetés: A Co-Bio projektek értéke és hatása	16
3. A Co-Bio mint közös alkotási folyamat	18
4. A Co-Bio alapján megfogalmazott ajánlások.....	21

Bevezetés: A Co-Bio projekt

A Co-Bio projekt (Co-creating Biodiversity in Urban Areas, azaz a Biodiverzitás közös megteremtése városi területeken) célja, hogy támogassa az EU 2030-as biodiverzitási stratégiáját, konkrétan a városi biodiverzitásra összpontosítva. A projektben Dániából, Ausztriából, Portugáliából, Görögországból, Magyarországról és Olaszországból érkező partnerek vesznek részt, koordinátora pedig a dániai Vejle önkormányzata. A 2023. október 1. és 2026. március 31. közötti projektidőszakban a Co-Bio projekt hat európai városban kísérletezett közös alkotási módszerekkel a városi biodiverzitás előmozdítása érdekében.

A Co-Bio projekt célja a polgárok aktív részvételének és befolyásának elősegítése volt a helyi közösségekben és a társadalomban. Ezt azáltal érte el, hogy támogatta a közsféra és a civil társadalom szereplőit abban, hogy kompetenciákat, konkrét módszereket és eszközöket szerezzenek a közös alkotáshoz és a szektorok közötti együttműködéshez a biodiverzitás erősítése érdekében.

A projekt úgy került kialakításra, hogy támogassa az együttműködést és a közös alkotást: a projektpartnerek közvetlenül is facilitátorként vettek részt a helyi esettanulmányok megvalósításában és képzést kaptak a helyi közös alkotási folyamatok facilitálására. A projekt célja az volt, hogy áthidalja a kompetenciák, tudás és gyakorlati eszközök hiányát a helyi megvalósítás és a tágabb európai stratégiai és jogalkotási szint, vagyis az EU 2030-ig szóló Biodiverzitási Stratégiája között.

A Co-Bio projektet kettős ambíció vezérelte: 1. A biodiverzitás közös létrehozásának módszertanának tesztelése és fejlesztése, amelynek eredményeként két kiadvány született, amelyek összefoglalják a tanulságokat és a módszereket (a „Biodiverzitás közös megteremtése városi területeken című útmutató” és a „Hat kulcstényező a biodiverzitás közös alkotással való megteremtéséhez – módszertan” című kiadványok). 2. Helyi biodiverzitási kezdeményezések kidolgozása és megvalósítása mind a hat partnerországban, közös alkotás megközelítéssel, közös tervezéssel, közös kidolgozással vagy közös megvalósítással, polgárokkal és más érdekelt felekkel együttműködve.

Az értékelés a következőképpen közelíti meg mindkét törekvést: Az első rész röviden bemutatja a hat helyi Co-Bio esetet. A következő két rész a teljes Co-Bio projektet értékeli két különböző perspektívából: Először a Co-Bio biodiverzitási kezdeményezések által létrehozott hatásait és eredményeit vizsgálja a közérték szempontjából. Ezután a Co-Bio, mint a közös alkotás kísérletét vizsgálja: Mit taníthat nekünk a Co-Bio a közös alkotási folyamatokról? Az utolsó rész összefoglalja a gyakorlati szakemberek és a politikai döntéshozók számára megfogalmazott ajánlásokat.

1. A biodiverzitás közös megteremtése: A hat helyi eset röviden

A Co-Bio projekt hat, a biodiverzitás közös létrehozását célzó esettanulmányt foglal magában, amelyeket a helyi partnerek dolgoztak ki és valósítottak meg hat városban. Az alábbiakban röviden ismertetjük a helyi eseteket, főként az érdekelt felekre és a tevékenységekre összpontosítva, az esetek eredményét és hatását pedig az értékeléssel foglalkozó részben mutatjuk be. Az esetek részletesebb leírása a projekt [weboldalán](#) található.

Dánia: „Biodiverzitási dobozok” fejlesztése a helyi közösség számára, Skibet

Partner: Vejle Önkormányzata

Résztevők és együttműködés: Vejle önkormányzata meghívta a Vejle városához közeli Skibet lakosait, hogy helyi klíma- és biodiverzitási tevékenységeket dolgozzanak ki. Létrehoztak egy 13 fős biodiverzitási munkacsoportot, amelyben magánföldtulajdonosok, egy lakóközösség egyesület, a helyi egyház és helyi önkéntesek vettek részt.

Cél: A lakosok és egyesületek bevonása konkrét biodiverzitási intézkedések közös kidolgozásába.

Tevékenységek: A csoport megvitatta egy nagyszabású biodiverzitási terv ötletét, de ehelyett egy praktikusabb és hozzáférhetőbb megoldás mellett döntött. Ez a váltás erősítette a közösségi szerepvállalást. Az önkormányzat közreműködésével egy kisebb csoportnyi lakos biodiverzitási dobozokat fejlesztett ki, amelyeket különböző típusú kerttulajdonosok (gazdálkodók, családi házas kertek, közös területek stb.) számára szabtak testre. A dobozok növényeket, magokat, odúkat vagy sünházakat, valamint tájékoztató anyagokat tartalmaznak, hogy könnyen bele lehessen kezdeni a biodiverzitás erősítésébe. Az ihletet az „ételcsomagok” adták, amelyekben minden szükséges dolog biztosított.

Olaszország: Biodiverzitási kert telepítése Palermóban

Partner: CESIE, egy kulturális, társadalmi, gazdasági és oktatási fejlesztéssel, valamint formális és nem formális oktatással és képzéssel foglalkozó civil szervezet.

Résztevők és együttműködés: CESIE az Euromadonie-val, egy szakmai képzési intézet és munkaerő-közvetítő ügynökséggel kötött szövetséget Palermo Rocella negyedében. A biodiverzitási kertet a helyi templom területén hozták létre. A CESIE az Euromadonie-val és a helyi egyházzal, valamint helyi botanikusokkal és környezetvédelmi szakértőkkel együttműködve egy olyan kertet hozott létre, amely megvédi és bemutatja a Szicíliában őshonos és ritka növényfajokat. Helyi iskolákat, lakosokat és önkénteseket hívtak meg a tér közös létrehozására ültetési napok, workshopok és történetmesélő foglalkozások révén.

Cél: Egy olyan multifunkcionális tér létrehozása, amely elősegíti az oktatást, a kutatást és a kikapcsolódást és interaktív tanuláson keresztül integrálja a biológiai sokféleséget a helyi közösség mindennapi életébe.

Tevékenységek: Szabadtéri tantermeket hoztak létre, amelyek szemináriumoknak, vezetett túráknak és gyakorlati tevékenységeknek adtak otthont iskolák és egyetemek számára. Interaktív

workshopokat szerveztek a komposztálásról, a magvak megőrzéséről és a fenntartható termesztési gyakorlatokról, amelyek célja a tudományos ismeretek és a hagyományos tudás összekapcsolása volt.

Görögország: Tanulási tevékenységek és zöldterület Plataiesben

Partner: ALLI, olyan civil szervezet, amely az innovációs folyamatok erősítésén dolgozik elsősorban az egész életen át tartó tanulás, a humántőke-fejlesztés, a munkaerőpiacok és a társadalmi befogadás területén.

Résztevők és együttműködés: Az önkormányzattal és egy helyi általános iskolával együttműködésben az ALLI facilitálta az „Akció a városi biodiverzitásért” kezdeményezést Plataies városában. Gyermekek, szülők és tanárok vettek részt benne. Jelenleg az ALLI több más önkormányzattal is egyeztetéseket folytat, amelyek szeretnék átvenni a koncepciót az iskolákban megvalósuló biodiverzitás-közös alkotáshoz.

Cél: Egy közösség támogatása abban, hogy erősebb kapcsolatot alakítson ki a természettel és egymással, és közös felelősségérzetet építsen a városi környezet iránt.

Tevékenységek: Interaktív tanulási tevékenységek az iskola diákjaival a biológiai sokféleség fontosságáról, a természettel való kapcsolatukról, valamint egy rejtvényről a helyi fajokkal és az endemikus növényekkel kapcsolatban. Gyakorlati ültetési tevékenységek a diákok számára, tanárokkal és szülőkkel együttműködve, melyeket minden résztvevő személyes fogadalomtétellel zárt a zöldterületek gondozása érdekében.

Magyarország: A biológiai sokféleség növelése Wekerletelepen közösségi tevékenységek révén

Partner: GreenFormation, zöld és társadalmi átmenet előmozdításán dolgozó kisvállalkozás, amely kutatáson, tanácsadáson és együttműködésen alapuló projekteken dolgozik.

Részvétel és együttműködés: A GreenFormation számos közösségi biodiverzitási tevékenységet szervezett és helyi partnereket keresett Wekerletelepen, Budapest egyik városrészében, a „Wekerle, természetesen!” kezdeményezés keretében. Együttműködés alakult ki az Átalakuló Wekerle civil szervezettel, a Kiserdővédő Egyesülettel, a helyi közösségi házzal, egy általános iskolával, egy permakultúra-szakértővel és két magánkert-tulajdonossal. Helyi lakosok és gyerekek előadásokon, tematikus sétákon, valamint ültetési alkalmakon és egy rajzversenyen vettek részt.

Cél: A lakosok ösztönzése legalább egy természetbarát, gyakorlatias lépés megtételére – legyen szó akár magánkertekről, erkélyekről vagy közösségi zöldterületekről –, és a kisléptékű zöldítés elősegítése a környéken.

Tevékenységek: Előadások és séták a biodiverzitás témáiban (méhek, denevérek, madárbarát kert). Ültetések két magánkertben, egy iskolában és egy közösségi házban. Rajzverseny gyerekeknek.

Portugália: Apró erdők telepítése hátrányos helyzetű szociális lakóövezetekben Vila Nova de Gaiában

Ez a projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. Ez a kiadvány (közlemény) kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem vállal felelősséget a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

Partner: RightChallenge, olyan civil szervezet, amely a szakképzés és felnőttképzés előmozdításával dolgozik a társadalmi befogadás és az esélyegyenlőség érdekében.

Együttműködés és részvétel: A RightChallenge partnerséget kötött a Gaiurb-bal, Gaia (Portóhoz közeli) térségében a területgazdálkodásért és a szociális bérlakásállományért felelős önkormányzati szervezettel. A cél a „GAIA Apró Erdők” projekt kidolgozása volt a Gaiurb tulajdonában lévő három hátrányos helyzetű szociális bérlakóövezetben. A kezdeményezés a Gaiurb különböző szakembereinek bevonásával valósult meg: tájépítészek, környezeti szakértők és szociális munkások dolgoztak együtt, miközben a helyi lakosok tanulási alkalmakban és ültetési tevékenységekben is részt vettek.

Cél: A lakosok kötődésének erősítése a kiválasztott helyszínekhez, tereik fontosságának bemutatása és a zöld területek kollektív gondozásának támogatása.

Tevékenységek: Előadások és workshopok, valamint figyelemfelkeltő tevékenységek a helyi lakosok számára. Terepi tevékenységek: talajelőkészítés és őshonos fák, cserjék és lágyszárú fajok ültetése.

Ausztria: A biológiai sokféleség növelése egy bécsi egyetemi kampuszon

Partnerek: Gartenpolylog, egy közösségi kerteket támogató civil szervezet, együttműködésben az Öko Campus Wiennel, egy civil szervezettel, amely a biológiai sokféleség védelméért és növeléséért dolgozik a Bécsi Egyetem területén, Ausztriában, 2021 óta.

Együttműködés és részvétel: A „Biodiversify UBB” kezdeményezés arra összpontosított, hogy bevonja a diákokat és a közelben élő helyi lakosokat az egyetem biológiaépületének (UBB) új kampuszán zajló városi természeti helyreállításba. A kezdeményezést az Öko Campus Wien egyesület tagjai dolgozták ki és valósították meg érdeklődő diákokkal és helyi lakosokkal együttműködve. A kezdeményezést a biológiahallgatók szakszervezetén keresztül kommunikálták.

Cél: Intézkedések kidolgozása a közösségépítés, valamint a biológiai sokféleség és a strukturális sokféleség fokozása érdekében az egyetemi területeken és környezetükben, valamint a hallgatók bevonásának biztosítása az egyetem tervezésébe és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos intézkedésekkel kapcsolatos tapasztalatok megszerzésébe.

Tevékenységek: Találkozók és workshopok, beleértve egy nemzetközi szimpóziumot és kapcsolatépítő találkozót. Közösségi tevékenységek és társasági összejövetelek. Gyakorlati foglalkozások a helyreállítással, monokultúras cserjék eltávolításával, invazív fajok eltávolításával, ültetéssel, vetéssel és élőhelyek építésével kapcsolatban vadméhek és más rovarok számára.

2. A Co-Bio kezdeményezések értéke és hatása

Ez a rész a hat Co-Bio kezdeményezés hatásának és eredményeinek értékelését ismerteti, a közérték megközelítését alkalmazva. Először a közérték gondolata és fogalma kerül bemutatásra. Ezt követően a projekt által létrehozott közérték különböző dimenziói kerülnek kibontásra. A fejezet utolsó része összegző megállapításokat tesz a helyi Co-Bio kezdeményezések értékéről és hatásáról.

Ez a fejezet a Co-Bio projektet egy „közérték” keretrendszer alkalmazásával értékeli. A választott értékelési megközelítés olyan kutatásokon alapul, amelyek szerint a közös alkotási kezdeményezések értéke gyakran több, nem kézzelfogható, hosszú távú eredményben jelenik meg, amelyeket különböző szereplők eltérően érzékelnek. A közös alkotási kezdeményezések ezen sajátosságaihoz igazodva egy feltáró jellegű, kvalitatív megközelítés alkalmazása mellett döntöttünk, amely releváns érintettekkel készített interjúkra épül.

„Közérték” keretrendszer alkalmazása a Co-Bio értékeléséhez

A „közérték” keretrendszerének használatával az értékelés az érték egy olyan koncepciójára támaszkodik, amely többdimenziós, holisztikus és a szereplők nézőpontjaitól függ. Ennek megfelelően az értékelés feltárja a Co-Bio projekt lehetséges hatásait a résztvevők mindennapi gyakorlatára, valamint a tágabb értelemben vett hatásokat is, például a biodiverzitás, a demokrácia és a kapcsolatok építése terén.

Közérték

- A „közérték” (public value) fogalmát eredetileg egy amerikai kutató, Mark Moore vezette be. A közértékek olyan értékek, amelyek a nyilvánosság számára fontosak, és értéket teremtenek a közszférában.
- Moore a „közérték” gondolatát a kizárólag gazdasági, költség-haszon-szemléletű értékteremtés-felfogással szemben dolgozta ki.
- A fogalom abból az alapvetésből indul ki, hogy a közszférának az érintettek sokféleségének érdekeit egyensúlyba kell hoznia, és többféle, nem kizárólag gazdasági jellegű értéket kell létrehoznia.
- Hivatkozások: (Agger & Andersen, 2018; Agger & Tortzen, 2018; Andersen, Greve, Klausen, & Torfing, 2020; Benington, 2011).

A Co-Bio projekt által létrehozott hatások alábbi értékelése olyan értékekre fókuszál, amelyek különösen relevánsak a közös alkotási kezdeményezések értékelésekor:

- **Biodiverzitás és környezeti érték:** érték a biológiai sokféleség és a környezetminőség javítása szempontjából
- **Innovációs és tanulási érték:** érték új és innovatív módszerek, együttműködések és megoldások kipróbálása és elsajátítása szempontjából
- **Társadalmi és kulturális érték:** érték kapcsolati hálózatok, társas kapcsolatok, társadalmi tőke vagy kulturális identitás építése szempontjából

Ez a projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. Ez a kiadvány (közlemény) kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem vállal felelősséget a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

- **Demokratikus érték:** érték a demokratikus párbeszéd, részvétel és civil elköteleződés ösztönzése és támogatása szempontjából
- **Gazdasági érték:** érték a vállalkozói tevékenység, foglalkoztatás vagy önkéntes munka ösztönzése szempontjából

Közérték

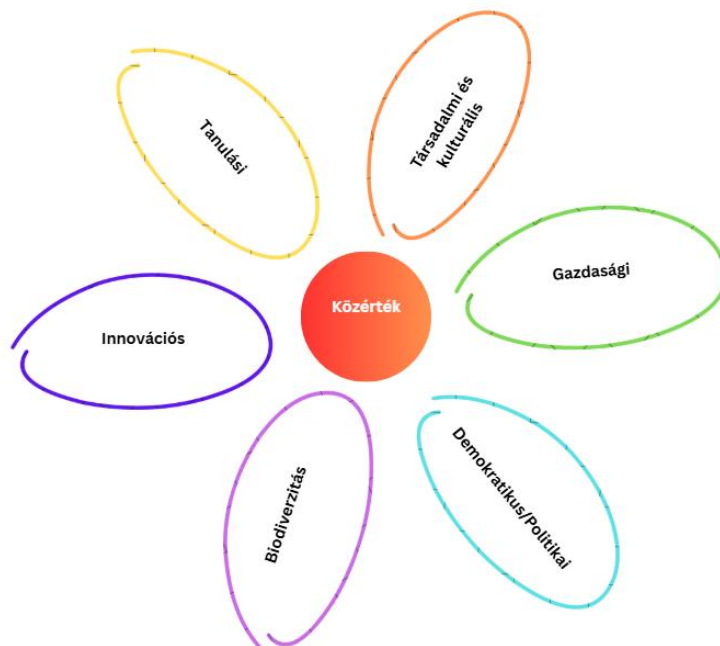
Az értékelés: módszertan és adatok

Módszertan: kvalitatív (félig strukturált) interjúk a válaszadók stratégiai kiválasztásával.

Adatok: a CFCD Zoomon készített interjúkat mind a hat partnerszervezet képviselőivel (összesen nyolc válaszadóval), majd az interjúkat egy MI-alapú megoldással leiratolta.

A partnerek összesen 24 érintettel készítették interjúkat fókuszcsoportos vagy egyéni interjúk formájában. Az interjúk fő következtetéseit a partnerek összefoglalták.

A válaszadók áttekintése a mellékletben található.

Milyen hatás várható egy olyan kezdeményezéstől, mint a Co-Bio, amely közös alkotási megközelítést alkalmaz a városi biodiverzitás támogatására valamivel több mint két éven keresztül? A helyi Co-Bio kezdeményezésektől várhatóan látható érték és kézzelfogható környezeti hatás jelenik meg zöldterületek és biodiverzitási intézkedések formájában, és valószínűleg gazdasági érték is. Emellett a közös alkotási kezdeményezésektől „láthatatlan” értékek is várhatók, például kapcsolatok és közösség építése, innováció és tanulás, amelyek hosszú távon lehetővé tehetik és erősíthetik a biodiverzitást.

Ez a fejezet a hat Co-Bio kezdeményezést közérték perspektívából vizsgálja, feltárva a partnerek és érintettek által jelzett nem kézzelfogható és kézzelfogható értékteremtést és hatásokat.

Ez a projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. Ez a kiadvány (közlemény) kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem vállal felelősséget a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

A Co-Bio értéke biodiverzitás és környezeti minőség szempontjából

A Co-Bio projektek célja a városi környezet biológiai sokféleségének növelése volt. A hat helyi projektből öt egy adott terület fizikai megváltoztatásán dolgozott, támogatva a biodiverzitást a növények, valamint a rovarok és a denevérek tekintetében – ezzel megtéve az első, kis lépést a városi biodiverzitás és a környezetminőség javítása felé.

A földterülethez való hozzáférés fontos tényezőnek bizonyult a biodiverzitási kezdeményezésekben. Portugáliában, Olaszországban és Ausztriában a Co-Bio kezdeményezések földtulajdonnal rendelkező szervezetekkel való partnerségen keresztül tudtak hozzáférést biztosítani egy-egy területhez: egy lakhatási szervezettel, egy szakképző intézménnyel, illetve egy egyetemmel.

A portugál projekt apró erdőket hozott létre három hátrányos helyzetű szociális bérlakóövezetben azzal a céllal, hogy javítsa a kültéri terek környezeti minőségét. Idővel az apró erdők segítenek a városi környezet „hőszigetei” ellen, árnyékos teret biztosítva a lakók számára, ahol élvezhetik a zöldfelületeket. A portugál projekt lehetséges jövőbeli környezeti hatása még nagyobb lehet, mivel a Gaiurb az egész önkormányzat szociális bérlakásaiért felel, és célja az apró erdők koncepciójának kiterjesztése további szociális bérlakóövezetekre.

Az osztrák projekt megerősítette a már meglévő, biodiverzitás javítására törekvő önkéntes erőfeszítést a bécsi egyetemi kampuszon és kiterjesztette azt az egyetem kampuszána egy további területére. A projekt profitált abból a szakértelemből és tapasztalatból, amely már rendelkezésre állt a kampusz területén végzett munka kapcsán, így egy folyamatban lévő biodiverzitási tevékenységet erősített fel. Az Öko Campus Wien munkája az egyetem biodiverzitáshoz való viszonyára is hatással volt:

„Úgy tűnik, hogy változtatunk a szemléleten és a gondolkodásmódon. Az egyetem már érti, hogy a terek biodiverzitásbarát kialakítása fontos. Nem hagyhatják ezt figyelmen kívül, és nem tehetnek úgy, mintha nem lenne dolguk vele, mert vannak emberek, akik emlékeztetik őket arra, hogy tenniük kell a biodiverzitásért. Ez hosszú távon is fenntarthatóvá teszi [a projektet].”
(partner, Ausztria)

Az olaszországi projektben a palermói biodiverzitási kertet úgy tervezték, hogy értéket teremtsen a biodiverzitás szempontjából. Ezt Szicíliában őshonos, endemikus és ritka növényfajok megőrzésével és bemutatásával, valamint a beporzók élőhelyeinek erősítésével és az ökológiai egyensúly javításával érték el. Ugyanakkor a kert a környezeti minőség javulását is jelenti a térségben, szépséget adva Palermo egyébként elhagyott és hátrányos helyzetű részén:

„Jó érzés biodiverzitást és kerteket vinni a nagyon-nagyon szürke városainkba. Az érzékekből indul ki, abból, hogy valami szépet látunk, amitől jobban érezzük magunkat. Egy nagyon szép kert, ahol virágok, növények vannak, és egy kialakított ösvény van. Azt hiszem, mindenki egyetérthet abban, hogy ez a szépség.” (partner, Olaszország)

Kézzelfogható, biodiverzitással kapcsolatos érték jött létre a magyar és a görög projektekben is. Különböző kezdeményezések és együttműködések révén ezek a projektek hozzáférést szereztek iskolaudvarokhoz, magánkertekhez és egy közösségi ház kertjéhez, és így magaságásokat hoztak létre, illetve őshonos és beporzóbarát növényeket ültettek.

A dán projekt egyelőre nem teremtett értéket a biológiai sokféleség szempontjából, hanem egy közvetettebb stratégiát választott, amely arra ösztönzi és oktatja a közösség föld- és kerttulajdonosait, hogy saját földjeiken is foglalkozzanak a biológiai sokféleséggel – ez a stratégia hosszú távon növelheti a biológiai sokféleséget.

A Co-Bio értéke az innováció és a tanulás szempontjából

Az innováció és tanulás terén megjelenő hatás elsősorban ahhoz kötődik, hogy a partnerek és érintettek új, közös alkotáson alapuló munkamódokat sajátítanak el, amelyeket más területeken is alkalmazhatnak. Emellett érték keletkezett a biodiverzitásról való kommunikáció és együttműködés innovatív módszereinek feltárásán és fejlesztésén keresztül, valamint a zöld ügyekkel kapcsolatos tudatosság növelésével és a tudás bővítésével.

A biodiverzitással való munka új, közös alkotási alapú módjainak elsajátítása a Co-Bio egyik fontos célkitűzése volt. Több partner szerint a Co-Bio kezdeményezés módszertani tanulási értéket hozott létre: a helyi esetekkel való munka és a folyamat során megvalósuló kölcsönös tanulás révén egy új módszertant, vagyis a közös alkotást sajátították el, amelyet más típusú projektekben is alkalmazhatónak tartanak.

„Mélyebb szakértelmet ad, és több eszközt tesz elérhetővé a saját eszköztárunkban, több tudást szerezve innovatív tanulási módszerekről. Új oktatási módszertanokat tudunk kialakítani, kifejezetten a közös alkotáshoz, amelyek például más civil ügyekben vagy más oktatási területeken is adaptálhatók és figyelembe vehetők.” (partner, Görögország)

A portugál partner személyes tanulást emelt ki a közös alkotási munka kapcsán, amelyet a jövőbeli projektekben hasznosítani fog:

„A közös alkotás része olyan volt, amiről korábban igazán nem is hallottam, és szerintem szervezeti szinten is kinyithatja a szemünket új munkamódok felé. A jövőben fontos lesz, hogy figyelembe vegyük a közös alkotás részét. Ez legalábbis számomra személyesen nem volt része a szókincsemnek.” (partner, Portugália)

Továbbá a portugál projektben a tanulás és innováció átkerült a szövetséges partnerhez, a Gaiurb-hoz is, amely szándéka szerint több hátrányos helyzetű lakóövezetben szeretne közösen létrehozott apró erdőket bevezetni. Így innováció valósul meg egyrészt az apró erdők koncepciójában, másrészt egy új, közös alkotáson alapuló együttműködési mód kialakításában a lakókkal a közös kültéri terek megőrzésére és fejlesztésére:

„A Co-Bio projekt egy innovatív apró erdő koncepciót vezetett be közvetlenül szociális bérlakóövezetekben, ami Portugáliában gyakorlatilag nem létezett. Rávilágított arra is, hogy egyre nagyobb kihívást jelent a közös terek fenntartása a szociális bérlakóövezetekben, és arra inspirált bennünket, hogy ezt az akadályt a szociális munkások munkájának központi elemévé tegyük annak érdekében, hogy megőrizzük a közösségi elköteleződést és biztosítsuk a projekt hosszú távú fenntarthatóságát.” (érintettek fókuszcsoportja, Portugália)

A dán projekt Skibet közösségében kifejezetten arra fókuszált, hogy a Co-Bio kezdeményezésből módszertani tanulást vonjon le a közös alkotásról, és ezt az értéktípust emelte ki:

„A Co-Bio kezdeményezésben való részvétel lehetőséget adott arra, hogy másokkal együtt gondolkodjak, és pontosítsam a közös alkotás, mint módszertan megértését: hol használható és

hol nem, milyen korlátai vannak, és mik az előfeltételei annak, hogy közös alkotási módon lehessen dolgozni?” (partner, Dánia)

A dán partnerek által a Co-Bio projekt keretében megszerzett közös alkotási ismereteket a jövőben más, Vejle önkormányzatában tervezett közösségi kezdeményezésekben is alkalmazni fogják az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség terén.

A lakosok biodiverzitási kérdésekbe való bevonásának megtanulása

Más partnerek azt hangsúlyozták, hogy a Co-Bio kezdeményezés értékes tudást adott számukra magáról a biodiverzitásról mint szakterületről, és nem utolsósorban arról is, hogyan lehet a lakosokat és érintetteket kommunikációval és bevonással megszólítani biodiverzitási témákban. A magyar partner kiemelte, hogy a helyi projekt során sokat tanult arról, mi működik jól és mi kevésbé, amikor lakosokat von be biodiverzitási kezdeményezésekbe, és felismerte, hogy a kézzelfogható, gyakorlati események nagyobb figyelmet keltenek, mint a szakértői előadások.

„Szerintem nagyon fontos a közösségekkel való munka. Inspiráló volt ez a kézzelfogható tapasztalat. Ténylegesen tettünk valamit, és lehet, hogy ennek nincs nagy hatása a biodiverzitásra, de 'hóglyóhatásként' a jövőben többet is elérhet, mert tudatosságot és érdeklődést teremt.” (partner, Magyarország)

Több partner is megtapasztalta, milyen nehéz a biológiai sokféleségről kommunikálni, különösen a hátrányos helyzetű környékeken élő polgárokkal, akik nem rendelkeznek magas szintű iskolázottsággal. A Co-Bio projekt során a partnerek felismerték annak fontosságát, hogy ne szakmai nyelvet használjanak, hanem a biodiverzitással kapcsolatos kérdéseket a lakosok mindennapi életére fordítsák le, és legyenek készek tanulni a lakosok gyakorlati tapasztalataiból. A portugál projektben kölcsönös tanulás zajlott a biodiverzitásról beszélgető szakemberek és lakosok között:

„Nagyon érdekes volt látni ezt a kölcsönös tanulást, például amikor a tájépítészek elmagyarázták, miért választottunk bizonyos fajokat elméleti okok alapján. Aztán a környék lakói ezt megerősítették a saját választásaikkal, mert volt gyakorlati tapasztalatuk, vagy azt mondták: igen, itt ettől az órától addig süt a nap. Szóval igen, így tényleg van értelme, hogy ezt a fajt választjuk.” (partner, Portugália)

Az osztrák projektben a tudáscserét is fontos értéként említették, és hangsúlyozták a résztvevők sokszínűségét:

„Minél sokszínűbbek a résztvevők, annál többet nyer a projekt.” (érintett, Ausztria)

Tudatosság növelése és a tanulás átadása

A Co-Bio kezdeményezések egyik fontos törekvése a tudatosság növelése és a biodiverzitással kapcsolatos tanulás átadása volt az érintetteknek és lakosoknak. A nemzeti beszámolók szerint a helyi projektek ebben sikeresek voltak, és összességében előmozdították a tanulást, a zöld készségeket és a biodiverzitással kapcsolatos tudatosságot, mind gyerekek, mind felnőtt lakosok körében.

A magyar Co-Bio kezdeményezés néhány helyi lakos számára új ötletet, tudást és inspirációt tudott adni arra, hogyan lehet a magánkertekben erősíteni a biodiverzitást, ami a mindennapi

életben nagyobb fókuszot helyezett a biodiverzitásra, és új közösségi biodiverzitási kezdeményezések ötleteit is felvetette (érintetti interjú, Magyarország).

A dán projektnek sikerült különböző nézőpontokkal és tapasztalatokkal rendelkező lakosokat összehoznia biodiverzitási témákban. A résztvevők inspirálónak találták, hogy másokkal találkozhattak, akiknek fontos a biodiverzitás, új ötleteket kaptak a saját mindennapi gyakorlatukhoz, és közben azt is megtanulták, mennyi minden történik már helyben (érintetti interjú, Dánia).

Magyarországon és Görögországban is a Co-Bio projektek általános iskolákat és gyerekeket is bevontak, és sikeresen növelték a gyermekek körében a fajokkal, a természettel és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos tudatosságot és ismereteket. A magyar projektben egy rajzverseny a gyerekek körében sikeresen felkeltette a figyelmet:

„A rajzpályázat a művészet segítségével hívta fel a gyerekek, tanáraik és szüleik figyelmét a környezetvédelem fontosságára és nagyobb érzékenységet alakított ki a kérdés iránt. Lehetővé tette számunkra, hogy olyan embereket is elérjünk, akiket nem elsősorban a környezetvédelem érdekelt.” (érintett, Magyarország)

A Co-Bio társadalmi és kulturális értéke kapcsolatrendszerek és társas kapcsolatok szempontjából

Egy olyan kezdeményezéstől, mint a Co-Bio, amely különböző érintettek együttműködésére épül, várhatóan érték keletkezik új kapcsolati hálózatok és társas kapcsolatok formájában. Ez egyértelműen meg is jelent, ami alátámasztja, hogy a Co-Bio egyik fontos közértéke társadalmi és kulturális jellegű.

Az együttműködés és a közösségépítés támogatása

A Co-Bio partnerek közvetítői szerepet vállaltak, összehozva az érdekelt feleket az együttműködésre. Ez társadalmi értéket teremtett az új kapcsolatrendszerek és együttműködések révén a szereplők között. Erre példa a magyar projekt, amelynek sikerült összehoznia a biológiai sokféleség iránt érdeklődő helyi szereplők széles skáláját és arra ösztönözte őket, hogy működjenek együtt a jövőbeli kezdeményezésekben.

„Új kapcsolatok alakultak ki. Például az egyik helyi partnerszervezet felvette a kapcsolatot egy másik szervezettel, és most arról egyeztetnek, hogy megvalósítsanak egy beavatkozást a helyi piac környékén. Az is egy üres terület, de van benne potenciál. Elkezdtek arról beszélni, hogyan tudnának együttműködni ebben a megvalósításban.” (partner, Magyarország)

Egy másik példa a Co-Bio projekt közösségépítő hatása, amely Dániában, Portugáliában és Ausztriában is megvalósult. Ezekben a projekteken tudatosan törekedtek a közösségi kapcsolatok erősítésére.

„Azon dolgoztunk, hogy erősítsük a közösséget. Rendszeres találkozóink voltak a helyszínen. Néha csak arról szólt, hogy együtt ülünk, megnézzük, hogyan vannak a növények, szóval nem történt sok dolog. De szerintem ez fontos része a projektnek, mert néha még csak program sem kellett. Rájöttem, hogy az emberek elég boldogok attól, ha csak ott vannak, beszélgetnek egymással, locsolják a növényeket” (partner, Ausztria).

Ez a projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. Ez a kiadvány (közlemény) kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem vállal felelősséget a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

A portugál projektben a helyi lakosok együtt dolgozva a biodiverzitási kezdeményezésen erősíteni tudták a kapcsolataikat és a közösséghez tartozás érzését:

„Nagyon fontos a közösségi kötelek erősítése, amikor mindenki együtt dolgozik és elkötelezett a tevékenység iránt. Mert gyakran előfordul, hogy akár 10 éve is egy épületben élünk anélkül, hogy beszélénk egymással, csak dolgozunk, hazamegyünk, dolgozunk. De ha valami olyan történik, ami érdekli az embereket, akkor azt mondják: rendben, megnézem, mi történik odakint.”
(partner, Portugália)

Emellett mind a hat helyi Co-Bio projekt megerősítette, hogy pozitív hatásuk volt az érintettek közötti új kapcsolatok kiépítésében vagy meglévő kapcsolatok erősítésében.

Érintettek összekapcsolása

A hálózatépítés egyik pozitív hatása az volt, hogy a Co-Bio partner szervezetek szövetségeseket és együttműködő partnereket kerestek, és így új kapcsolatokat alakítottak ki. Példa erre, hogy az osztrák partner együttműködést kezdeményezett az egyetem Biológiai Intézetének hallgatói érdekképviseletével. További példa a magyar projekt, amely együttműködést alakított ki helyi közösségi házzal, helyi iskolával és más egyesületekkel biodiverzitási akciók megvalósítására Wekerletelepen. Harmadik példa a görög projekt, amely helyi iskolákat és egy egyházat is bevont együttműködő partnereként. A görög partner így reflektált:

„Azt hiszem, ezáltal erősebb közösségeket tudunk építeni. Egyfajta „élő laboratóriumként” is működhetnek, ahol különböző szektorokból jövő és eltérő társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező emberek együtt dolgozhatnak és tanulhatnak, társadalmi szinten új kapcsolatokat teremtve, és egy közös értékrendet erősítve egy jobb jelen és egy jobb jövő érdekében, különösen a biztonságosabb környezet megteremtésében és a városi biodiverzitás fenntartásában és táplálásában.” (partner, Görögország)

Emellett több partnernek sikerült a meglévő kapcsolati hálóit is megerősítenie a releváns érintettekkel a Co-Bio kezdeményezés során. Az olasz projekt már ismert partnereket keresett meg, például egy szakképző intézményt és egy önkéntes tájépítést, aki korábban is hozzájárult együttműködésen alapuló projektekhez. A portugál projektben a partnerszervezet egy már meglévő szövetségessel, a Gaiurb-hoz kapcsolódott. A dán projektben Vejle Önkormányzata a Co-Bio kezdeményezést egy már fennálló kapcsolatrendszerbe és együttműködésbe illesztette Skibet közösségével. Végül az osztrák projekt a Co-Bio kezdeményezést arra használta, hogy megerősítsen egy meglévő nemzetközi hálózatot különböző országokból érkező önkéntesek között, akik egyetemi kampuszokon dolgoznak a biodiverzitás erősítésén.

A Co-Bio értéke a demokrácia szempontjából

A Co-Bio projekt alap gondolata az, hogy biodiverzitási kezdeményezéseken közös alkotás módszerével dolgozzon, releváns érintetteket invitálva a részvételre és a projekt alakítására. A helyi Co-Bio projektek célja tehát az volt, hogy demokratikus értéket hozzanak létre a demokratikus párbeszéd, részvétel és civil elköteleződés ösztönzésével és támogatásával.

A beszámolók alapján a Co-Bio projektek sikeresek voltak demokratikus érték létrehozásában azáltal, hogy megerősítették a releváns érintetteket és aktív közös alkotói szerepet adtak számukra a biodiverzitási intézkedésekben. Az érintettek különböző szinteken töltöttek be közös alkotói szerepet a hat helyi projektben. Az osztrák, dán és magyar projektekben diákokat és lakosokat hívtak meg a biodiverzitási kezdeményezések közös tervezésére. Portugáliában, Görögországban és Olaszországban a lakosok elsősorban közös megvalósítóként vettek részt a biodiverzitási beavatkozások kivitelezésében.

Az egyetemi kampuszon a biológiai sokféleség növelését célzó osztrák projekt platformot kínált az alulról építkező, hallgatók által vezetett kezdeményezéseknek, bevonva és erősítve a diákokat az egyetem területén zajló kezdeményezések kidolgozására és megvalósítására. A projektnek sikerült „inspiráló légkört” teremtenie a hallgatók és a helyi lakosok számára, hogy hozzájáruljanak a biológiai sokféleséggel kapcsolatos kezdeményezésekhez.

„A projekt során inspiráló légkört teremtünk, ahol rájössz, hogy te magad is létrehozhat és megváltoztathatsz dolgokat. Néhány diáknak az az ötlete támadt, hogy magaságásokat építsenek, így bizonyos értelemben informális kapcsolatok révén növekszik a projekt, mi csak példát mutatunk, és másokat is arra inspirálunk, hogy elkezdjenek cselekedni.” (partner, Ausztria)

Az osztrák Co-Bio kezdeményezés, mint hallgatói kezdeményezések platformja, demokratikus értéket teremtett azzal, hogy cselekvőképességet adott a hallgatóknak a kampusz alakítása kapcsán. Például a biodiverzitási tevékenységekben való részvétel ennek a hallgatónak cselekvőképesség-érzést és céltudatot adott:

„Rovarkutatóként gyakran csak pusztuló fajokat dokumentálok – ez a projekt segített abban, hogy úgy érezzem, tényleg változtatok valamit.” (résztevő (diák), Ausztria)

Ez arra is rámutat, hogy a biodiverzitási kezdeményezés egy újabb értéket teremt, nevezetesen a résztvevők jólétének, önbizalmának és pszichológiai egészségének javításával. A biodiverzitási válsággal összefüggő cselekvőképesség-érzet kialakítása így pszichológiai értéket is teremthet, különösen fiatalok számára, akiket klímaszorogás és tehetetlenség érinthet.

A dán biodiverzitási projekt Skibet közösségében szintén alulról jövő folyamatként szerveződött, amelyet főként egy helyi lakosokból álló csoport vitt az önkormányzat facilitálása mellett. Az önkormányzat nyitott tervezési folyamatba hívta meg a közösséget klíma- és biodiverzitási témákban, és kiderült, hogy a helyi biodiverzitás magas prioritást élvezett a lakosok körében. Demokratikus szempontból a nyitott tervezési folyamat egyenrangú párbeszédhez járult hozzá.

„A terv nyitott, és mindenki azzal járulhat hozzá, amivel szeretne. Ez pszichológiailag is fontos: mindenki ugyanolyan értékes. Minden ötlet, elköteleződés és hozzájárulás értékes... Ez egy jó módja a felelősségvállalás fejlesztésének.” (partner, Dánia)

A skibeti helyi lakosok így aktív szerepet vállaltak, először a projekt céljának kialakításában, másodsor annak eldöntésében, milyen kezdeményezést szeretnének kidolgozni, végül pedig a biodiverzitási dobozok létrehozásában. A folyamat demokratikus értéket hozott létre a

demokratikus párbeszéd, részvétel és civil elköteleződés ösztönzése és támogatása révén és erősítette a közösségi kötelekeket.

Az olaszországi projekt, melynek keretében egy helyi templom területén biodiverzitási kertet ültettek, egy szakmai képzési intézménnyel és munkaügyi ügynökséggel működött együtt, hallgatókat és helyi lakosokat bevonva workshopokba és gyakorlati ültetési tevékenységekbe. A projekt egy szociálisan hátrányos helyzetű területen zajlott, olyan diákokkal, akik nincsenek hozzászokva ahhoz, hogy közös alkotói szerepbe hívják őket. Ennek ellenére a projekt demokratikus értéket tudott létrehozni a diákok cselekvőképességének megerősödése révén.

„Azért jöttek el, mert azt érezték, hogy az első naptól kezdve fontosak az eredmény szempontjából. Ebben az értelemben azt mondanám, hogy nagyon őszinte módon tudtuk bevonni őket és tulajdonosi szemléletet adni ezeknek az embereknek. Fontossá tettük őket, mert legyünk őszinték: ezek olyan emberek, akik azt gondolják, hogy nem fontosak.” (partner, Olaszország)

A hátrányos helyzetű szociális lakóövezetekben apró erdők telepítését célzó portugál projektben a lakosok főként társmegvalósítóként vállaltak szerepet, részt vettek a találkozókban és a gyakorlati ültetési foglalkozásokon. A lakosok számára a kültéri területek fejlesztésében és javításában való együttműködés lehetősége demokratikus értéknek is értelmezhető.

„A projekt azon az elváráson alapul, hogy valóban megpróbálja átalakítani azoknak az embereknek az életét, akik azokban a szociális lakásokban élnek, ahol az apró erdőket létrehoztuk. Szerintem nagyon fontos és sokat számít, ha van egy szép hely, ahol élhetünk. Még akkor is, ha a társadalom ezen kiszolgáltató tagjai nem tartják ezeket a kérdéseket különösebben relevánsnak.” (partner, Portugália)

A görög projekt kiemeli a közös alkotási megközelítés demokratikus potenciálját a helyi lakosok és közösségek szerepének támogatásában. Motiváltak arra, hogy felelősséget vállaljanak és együtt cselekedjenek olyan kihívásokkal kapcsolatban, mint a városi zöldterületek és a biodiverzitás csökkenése. Egy önkormányzati érintett szerint ez a munkamód jól illeszkedik az önkormányzat törekvéseihez.

„Ez egy demokratikus gyakorlat városrész szinten. A közös alkotási workshopokat úgy tervezték, hogy a lakosok közvetlen hangot kapjanak a köztérük alakításában, ami erősebb közösségi kötelekeket épít és aktívabb, elkötelezettebb lakosságot hoz létre. Az önkormányzat számára ez egy tesztet egy új kormányzási modellhez.” (érintett (önkormányzat), Görögország)

A Co-Bio gazdasági értéke

A Co-Bio kezdeményezéseket nem kifejezetten gazdasági érték létrehozására tervezték. Az érintetteket nem kértük arra, hogy ezt a kérdést közvetlenül értékeljék, és tapasztalati alapon nehéz rövid távon pontosan mérni a közös alkotási intézkedések gazdasági értékét. Ennek ellenére a kezdeményezések többféle módon is hordozhatnak gazdasági értékteremtési potenciált.

A kezdeményezések önkéntes civil erőforrásokat mozgósíthatnak zöldterületek megtervezésére és fenntartására városokban, iskolákban és egyetemeken, kiváltva vagy kiegészítve a közpénzből finanszírozott erőforrásokat és alkalmazottakat. Erre példa az osztrák eset, ahol hallgatók és helyi lakosok önkéntesen gondozzák a kampusz és a közeli területek egy részét, monokultúras cserjéket távolítanak el, inváziós fajokat irtanak, ültetnek, vetnek és élőhelyeket hoznak létre vadméheknek és más rovaroknak. Ez önkéntes munka, amely pénzt takarít meg az egyetemnek.

Ezen túl a Co-Bio által létrehozott innovációs, tanulási és társadalmi érték potenciálisan gazdasági értékbe is átfordulhat. Például a jó egészségi állapot, a jóllét és a közösségen belüli erős társas kapcsolatok dokumentáltan csökkenthetik az egészségügyi és szociális ellátórendszerek költségeit. Ebben az értelemben a Co-Bio kezdeményezéstől hosszú távon gazdasági érték is várható.

A gazdasági érték egy további példája a Co-Bio által kidolgozott innovatív, szélesebb körben is alkalmazható koncepciókhoz kötődik. Két helyi kezdeményezés esetében úgy tűnik, van ilyen potenciál, mivel a kulcsérintettek fenntartható „üzleti modellnek” tekintik a koncepciót és érdemesnek tartják a bővítésre. Görögországban több önkormányzat is érdeklődik a Co-Bio koncepció megvalósítása iránt. Céljuk, hogy iskolákkal együttműködve támogassák a közösségeket abban, hogy erősebb kapcsolatot alakítsanak ki a természettel és egymással, és közös felelősségérzetet építsenek a városi környezet iránt. Hasonlóképpen, a portugál kezdeményezés központi érintettje, a Gaiurb, előkészíti a Co-Bio apró erdő telepítési kezdeményezésének kiterjesztését további lakóövezetekre. Így a Co-Bio innovatív koncepciókat dolgozott ki, amelyeket a helyi kulcsszereplők, vagyis önkormányzatok és lakhatási szervezetek, fenntartható „üzleti modelleknek” tartanak.

Következtetés: A Co-Bio projektek értéke és hatása

A hat Co-Bio kezdeményezés többféle hatást tudott elérni, amelyek közül a legkézzelfoghatóbb és legláthatóbb a **biodiverzitásra és a környezeti minőségre gyakorolt hatás**, apró erdők, zsebparkok és magasgyások formájában Európa-szerte, különböző városi környezetekben. Így egy első, kisebb lépés történt a jövő zöldebb európai városai felé.

Ugyanakkor fontos kiemelni azokat a nem kézzelfogható hatásokat is, amelyek a Co-Bio helyi esetek révén jöttek létre, és reményt adhatnak arra, hogy a jövőben még nagyobb hatás érhető el.

Hatás a tanulás és az innováció szempontjából: Új, közös alkotáson alapuló munkamódok bevezetése a biodiverzitási kezdeményezésekbe, lakosok és más érintettek, mint aktív alkotók, bevonásával. Kapacitásépítés, új készségek fejlesztése, partnerek és érintettek inspirálása arra, hogy új módon dolgozzanak a biodiverzitással. Továbbá tudásmegosztás, inspiráció és tanulás facilitálása lakosok, hallgatók és gyerekek között természet- és biodiverzitás témákban.

Kapcsolati hálókra és társas kapcsolatokra gyakorolt hatás: Olyan szereplők megszólítása és összekapcsolása, akik korábban nem működtek együtt. Széles érintetti kör bevonása, amely lehetővé tette, hogy együtt dolgozzanak biodiverzitási intézkedéseken, és a helyi, kézzelfogható tevékenységek révén támogatták és erősítették a közösségi kötelekeket.

Hatás a demokrácia szempontjából: A demokratikus párbeszéd, a részvétel és a civil szerepvállalás ösztönzése és támogatása azáltal, hogy a polgárok aktív szerepet kapnak a biodiverzitási intézkedésekben való társszervezőként. A diákok és a polgárok felhatalmazása azáltal, hogy beleszólást kapnak közvetlen környezetük fejlesztésébe, potenciálisan javítva jólétüket és pszichológiai egészségüket. Részvételi és befolyásolási tér megteremtése a „kiszolgáltatott” polgári csoportok számára, akiket gyakran kizárnak vagy elhanyagolnak a demokratikus folyamatokból, például a „hátrányos helyzetű” területek lakói és a gyermekek.

Gazdasági hatás: Tapasztalati alapon nehéz rövid távon mérni a közös alkotási kezdeményezések gazdasági hatását. Hosszabb távon azonban a Co-Bio helyi esetek többféleképpen is létrehozhatnak gazdasági értéket: civil erőforrások mozgósításával a közfinanszírozás kiváltására vagy kiegészítésére, a közösségek egészségének, jólétének és társadalmi kohéziójának javításával, valamint olyan innovatív koncepciók kidolgozásával, amelyek önkormányzatok és lakhatási szervezetek által szélesebb körben is alkalmazhatók.

3. A Co-Bio mint közös alkotási folyamat

Ez a fejezet a Co-Bio-t mint közös alkotási folyamatot vizsgálja és azt a kérdést teszi fel: mit tanulhatunk a Co-Bio-ból a közös alkotás sikeréhez szükséges feltételek és megközelítés szempontjából? A fejezet a projektpartnerek által kiemelt, a közös alkotási folyamatból származó tanulságokat foglalja össze. A közös alkotási folyamatok facilitálásáról részletesebb útmutató található a „Hat kulcstényező a biodiverzitás közös alkotással való megteremtéséhez – módszertan” kiadványban (www.co-bio.vejle.dk/).

Tanulságok: Mi volt nehéz?

Amikor a partnereket arra kértük, emeljék ki, mely feltételek jelentették a legnagyobb kihívást a Co-Bio projektben, a közös alkotás legfontosabb akadályaként az időt nevezték meg. Részletesebben a partnerek három témát hangsúlyoztak: a) bürokrácia és lassú döntéshozatali folyamatok a közintézményekben, b) önkéntes érintettekkel való együttműködés, c) szoros időkeret és eredménykényszer kezelése. Ezeket a pontokat az alábbiakban fejtjük ki.

Bürokrácia és lassú döntéshozatal a közintézményekben

A területhez való hozzáférés kulcsfontosságú a biodiverzitási intézkedések megvalósításában, és több partner célja az volt, hogy önkormányzatokkal vagy helyi iskolákkal együttműködésben közterületeket használjanak. A partnerek szerint a közintézmények lassú és bürokratikus folyamatai a közös alkotás jelentős akadályát jelentik.

Portugáliában például a Gaiurb-bal, egy önkormányzati lakhatási vállalattal való együttműködés sok várakozással járt a szerződések ügyintézése miatt:

„Sokat kellett várnunk a közbeszerzési eljárások miatt, mert az egyik szociális bérlakóövezetben ténylegesen fel kellett törni a talajt, ezért várni kellett, hogy hozzáférést kapjunk. Amikor csak várni kell, és nem lehet semmit csinálni, szerintem ez a legnagyobb kihívás.” (partner, Portugália)

Egy másik partner arra mutat rá, hogy különösen Dél-Európában előítéletek is élhetnek az önkormányzatokkal és a hatóságokkal szemben, ami azt az elvárást erősíti, hogy ezek a szereplők bürokratikusak és nem érdekeltek az együttműködésben. Egy harmadik partner pedig a Co-Bio-ból azt a tanulságot vonta le, hogy a közintézményekkel való együttműködés sok időt és energiát igényel:

„Azt tanultuk meg, hogy az intézményeknél több időre van szükség a tervezésre és arra, hogy mindent feldolgozzanak. Azt is megtanultuk, hogy olyan intézményekkel, mint az önkormányzat vagy egy iskola, nem lehet úgy dolgozni, hogy jövő héten ezt csináljuk, azután meg azt. Az intézményekkel több struktúrára és több időre van szükség.” (partner, Magyarország)

Önkéntesek mozgósítása és velük való együttműködés

A Co-Bio kezdeményezések mind arra törekedtek, hogy releváns szereplőket mozgósítsanak és vonjanak be együttműködésbe, például helyi lakosokat, egyetemi hallgatókat, illetve releváns civil szervezeteket. Az „önkéntes” érintettekkel való munka, akiknek más elfoglaltságaik vannak és korlátozott idővel rendelkeznek, kihívást jelenthet. Ez az idő és erőforrások szempontjából sérülékennyé teheti a kezdeményezést és rugalmasságot, valamint gondos időgazdálkodást igényel.

Az egyik partner szerint:

„A közösségi munka sajnos nem mindig illeszkedik egy merev ütemtervhez, mindenkinek dolgoznia kell, mindenkinek vannak kötelezettségei, családi kötelezettségei stb. Szóval azt mondanám, hogy rugalmasságot kellett beépítenünk a projektbe, az időtervbe és a különböző szereplők együttműködésébe.” (partner, Görögország)

Az önkéntesekkel való munka folyamatos motiválást, valamint a szerepek és felelőségek egyértelmű tisztázását igényli. A partnerek szerint nem várható el, hogy minden feladatot önkéntes érintettek végezzenek el. Ez a partner kiemeli, mennyire fontos az önkéntesek motivációjával folyamatosan foglalkozni:

„(Az önkéntes lakosok) nem rendelkeztek akkora kapacitással és idővel erre, és egyikük a projekt végére elfáradt. Hogyan lehet önkénteseket motiválni? Persze az emberek azért önkénteskednek, mert szeretnék csinálni. Ebben a projektben azonban nagyon sok feladat volt.” (partner, Magyarország)

Szoros időkeret és eredménykényszer kezelése

A természettel és a biodiverzitással való munka kiszámíthatatlan, és az ültetési szezon viszonylag rövid. Ez különösen kihívást jelentett a dél-európai Co-Bio kezdeményezések számára. Olaszországban, Görögországban és Magyarországon az ültetéshez rendelkezésre álló megfelelő időablak rövid volt, és a növények öntözése kiemelt figyelmet igényelt. A partnerek ezért a tervezésre és a megvalósításra rendelkezésre álló időt is kihívásként említették. Amikor arra kérdeztünk rá, mit kellene másképp csinálni egy következő alkalommal, az egyik partner így fogalmazott:

„Fontos lenne több időt hagyni a tervezésre. A megvalósításokat csak tavaszi időszakban kellett volna elvégezni. Tehát ez, mondjuk úgy, egy rövid időkeret volt. Nyáron túl meleg van az ültetéshez. Júniusra a legtöbb növény kifogyott az üzletekből, ami szintén problémát jelentett.” (partner, Magyarország)

Egy másik partner arra reflektál, hogy egy olyan közös alkotási kezdeményezés, mint a Co-Bio, gyakran egyensúlyozik a „termék” és a „folyamat” között. A Co-Bio két különböző céllal indult. Egyrészt nyomás volt a kézzelfogható biodiverzitási eredmények felmutatására, másrészt cél volt a „valódi” bevonás és a közös alkotási folyamatok kipróbálása. A partner így fogalmaz:

„A projekt úgy van kialakítva, hogy mindannyian nagyon a konkrét helyi esetek megvalósítására fókuszálunk, és közben megfeledekezünk arról, hogy egy módszert szeretnénk feltárni és tanulságokat levonni. Nem is az számít igazán, hogy a helyi eset sikeres-e, hanem az, milyen tanulságok származnak belőle.” (partner, Dánia)

Tanulságok: Mi működött jól?

A 2. fejezetben bemutatott értékteremtésen túl a partnerek a Co-Bio projekt két olyan elemét emelték ki, amely különösen jól működött: a) a résztvevők sokfélesége, b) reflexióra és partnerszintű visszajelzésre szolgáló tér. Ezeket a szempontokat az alábbiakban részletezzük.

A partnerek és résztvevők sokszínűsége

A Co-Bio projekt nagyfokú sokféleséget mutat partnerek, kontextusok és kezdeményezések szempontjából. Ezt a partnerek kifejezetten értékesnek tartották, és a biodiverzitással és közös alkotással kapcsolatos tanulás, illetve inspiráció fontos forrásának tekintették.

Ez a projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. Ez a kiadvány (közlemény) kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem vállal felelősséget a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

Konkrétan az egyik partner rámutat annak fontosságára, hogy ne csak civil szervezetek legyenek partnerek, hanem egy közintézmény, például Vejle önkormányzata is részt vegyen:

„Nagyon gyümölcsöző volt számunkra, különösen Vejle önkormányzatának bevonása, mivel azon is dolgozunk, hogyan működünk együtt az önkormányzatokkal, tehát ez nagy kérdés a munkánkban. Azt mondani Bécs városvezetésének, hogy »Nézzék, így is működhetne!«, és hogy Vejle példáját vegyék és felhasználják az együttműködésükben.” (2. partner, Ausztria)

Egy másik partner általánosabban reflektál a sokféleség bevonására folyamatokba és projektekbe:

„Mindenkinek máshogy gondolkodik. Szerintem ez általában is nagyon jó a projekteknek és ennél a projektnél is kulcsfontosságú. Különösen a reflexiós körökben, amikor olyan helyzetek voltak, hogy két projektpartner beszélgetett egy esetről. Emlékszem néhány szituációra, amikor valódi aha-élmény volt több ember számára a különböző szektorok közötti csere miatt. Nekem úgy tűnt, hogy ez nagyon jó módja a projektek fejlesztésének, amit át kellene vinni a közsférába is, például közterek tervezésébe.” (1. partner, Ausztria)

A reflexióra és visszajelzésre szolgáló tér jelentősége

A fenti partner a Co-Bio projekt „reflexiós köreire” utal, amelyeket értékes lehetőségnek tartott arra, hogy a partnerek közösen reflektáljanak a helyi projektek facilitálása során felmerülő kihívásokra és lehetséges megoldásokra, és megosszák egymással tapasztalataikat és tudásukat.

A Center for Citizen Dialogue által tervezett és facilitált online visszajelző alkalmak a Co-Bio projekt beépített elemét képezték. Ezeket az alkalmakat tudatosan „reflexiós térként” alakították ki, „reflektáló csapat” jellegű ülésekkel, amelyek a partnerek által felhozott konkrét kihívásokra fókuszáltak. Ez lehetővé tette, hogy a partnerek megosszák a folyamat során tapasztalt nehézségeket és inspirációt, valamint bátorítást kapjanak egymástól. A reflexiós körökben többféle téma és kihívás került elő, például területhez való hozzáférés, kulcsérintettek mozgósítása és támogatása, az iskolákkal való együttműködés nehézségeinek kezelése, valamint annak legjobb módjai, hogyan támogatható a kezdeményezések beágyazása és fenntarthatósága.

Ezek a partnerek értékesnek tartják a partnerszintű megosztást és a kölcsönös tanulást:

„Magát a partnerséget illetően azt is nagyon jó volt látni, hogy mindenki mindig hajlandó volt megosztani és tanulni. Különösen az elmúlt hónapokban lebonyolított visszajelző alkalmakon.” (partner, Portugália)

„Rengeteg tanulás zajlott. A visszajelző alkalmak nagyon hasznosak voltak. Ha néhány partner elakadt a helyi esetben, lehetett egyeztetni és beszélni arról, hogy ’ti hogyan csináltátok, mik voltak a megoldásaitok’. Ez tényleg sokat segített.” (2. partner, Ausztria)

Kutatásokból és gyakorlati tapasztalatból is tudjuk, hogy a közös alkotási folyamatok vezetése és facilitálása megterhelő feladat lehet. Ezért az, hogy kifejezetten reflexióra, kölcsönös inspirációra és visszajelzésre szolgáló teret terveztek, a Co-Bio projektben értékes befektetésnek bizonyult.

4. A Co-Bio alapján megfogalmazott ajánlások

Ez a fejezet a Co-Bio kezdeményezés tapasztalatai alapján ajánlásokat fogalmaz meg a gyakorlati megvalósítók számára arról, hogyan lehet sikeresen közös alkotási folyamatokat megvalósítani, elsősorban városi kontextusban, a biodiverzitás közös megteremtésére fókuszálva. A módszertani tanácsokat részletesebben a „Hat kulcstényező a biodiverzitás közös alkotással való megteremtéséhez - módszertan” kiadvány tartalmazza” (www.co-bio.vejle.dk/). Az utolsó rész ajánlásokat tartalmaz a politikai döntéshozók számára.

Az alábbi ajánlások a Co-Bio kezdeményezésen alapulnak:

Hozzáférés biztosítása a biodiverzitás közös megteremtésére alkalmas területhez

Sok városban szűkös és drága a föld – ezért nem szabad alábecsülni annak fontosságát, hogy hozzáférjünk egy olyan földterülethez, amely alkalmas a biodiverzitás közös megteremtésére. Ez az igény akár iránymutatásul is szolgálhat a kiépíteni kívánt szövetségekhez.

A földhöz való hozzáférés tekintetében a hat helyi Co-Bio projekt végül különböző fókuszú választott. Néhányan magánkertekben dolgoztak a biodiverzitással, együttműködve a helyi lakosokkal. Míg mások szövetséget kötöttek egy állami iskolával, egyetemmel, templommal vagy lakásszövetkezettel, amelyek érdekeltek a területükön található biodiverzitás növelésében. Általánosságban elmondható, hogy gyakran nehéz és időigényes hozzáférést biztosítani olyan területekhez, mint a parkok vagy az önkormányzat tulajdonában lévő megmaradt területek.

Helyi szövetségek építése

Az okos szövetségek kiépítése előfeltétele a városi biodiverzitás közös megteremtésének. A helyi ismeretekkel, a releváns érintettekkel való kapcsolatokkal, sőt akár földterülettel is rendelkező emberekkel és szervezetekkel való szövetségek kulcsfontosságúnak bizonyultak a Co-Bio kezdeményezések sikeréhez. Gyakran nem is kell új szövetségeket keresni, hanem a meglévő hálózatra lehet építeni. A fontos az, hogy szövetségeket építsünk egy vagy több olyan érdekelt féllel, akik osztoznak a biodiverzitással kapcsolatos ambícióinkban, és úgy találják, hogy a kezdeményezés az ő érdekeiket is szolgálja.

Kíváncsi és alázatos hozzáállás

Nem mindenki (egyformán) elkötelezett a biodiverzitás iránt. És nem mindenki érti, mi a biodiverzitás – vagy nem mindenki érdeklődik a koncepció iránt. Azoknak az érintetteknek, akiket mozgósítani vagy együttműködni szeretnénk, nagyon eltérő motivációik lehetnek arra, hogy részt vegyenek egy helyi biodiverzitási kezdeményezésben. Ezért fontos az alázatos hozzáállás és az, hogy feltárjuk a lehetséges „közös alapot”, amely összekapcsolhatja a törekvéseket és érdekeket más érintettek törekvéseivel és érdekeivel. Ebben a nyelvhasználatnak és a kommunikációnak kulcsszerepe van.

Sokszínű résztvevői kör meghívása

A biodiverzitás közös alkotáson keresztüli növelésének alapötlete, hogy különböző érdeklődésű és kompetenciájú embereket hozzon össze az együttműködésre, és így kreatívabb és fenntarthatóbb megoldások szülessenek. Ezért facilitátorként érdemes tudatosan figyelni a

sokféleségre. Nem érdemes megelégedni „a szokásos szereplők” mozgósításával, célszerű törekedni arra, hogy sokféle résztvevő kapcsolódjon be.

Bizonyos esetekben jó megközelítés lehet egy városrész lakóinak megszólítása azzal a céllal, hogy résztvevők mozgósíthatók legyenek egy helyi kezdeményezéshez. Ez történhet „nyílt meghívás” formájában, például esemény, workshop, verseny vagy kérdőív segítségével, amely felkelti az érdeklődést a biodiverzitási kezdeményezés iránt.

Kézzelfogható, látványos tevékenységek megvalósítása

Általános tapasztalat volt a hat Co-Bio kezdeményezésben, hogy az olyan tevékenységek, mint az ültetés, a „csináld magad” jellegű akciók, tematikus séták és kirándulások jó eszközök a lakossági figyelem és részvétel bevonására. Sokak számára a biodiverzitás elvont fogalom, ezért a kézzelfogható tevékenységek és a vizualizáció segíthet abban, hogy a helyi lakosok megértsék, miről is szól a kezdeményezés. A biodiverzitás alkalmas arra, hogy „közös harmadikként” összekösse az embereket valami kézzelfogható megteremtésében. Egy zöldterület kialakítása és gondozása együttműködést igényel, és a résztvevők számára gyakran kielégítő élmény, hogy látható változást hoznak a környék szépítésében.

Keretrendszer kialakítása és rugalmasság

A közös alkotási folyamatok sajátos vezetést igényelnek. Ezek a folyamatok sokszor rendezetlennek, bizonytalannak, összetettnek és sokféle szempontot egyszerre kezelőnek tűnhetnek, mivel a résztvevők különböző szervezetekből érkeznek, eltérő működési logikákkal. A közös alkotási folyamatok vezetésének feltételei folyamatosan újratárgyalásra kerülnek. Facilitátorként olyan érintettek bevonásával zajlik a munka, akik bármikor kiléphetnek az együttműködésből, ha a helyzet túl bonyolulttá vagy a feladat értelmetlenné válik számukra.

A facilitátor, így a közös alkotási folyamat vezetőjének feladata a megfelelő egyensúly megtalálása. Egyrészt a résztvevőknek és magának a biodiverzitási kezdeményezésnek világos célra és keretre van szüksége az idő- és erőforrás-menedzsment szempontjából. Másrészt, mivel gyakran önkéntesekkel történik a közös munka, fontos a rugalmasság, az alkalmazkodás a résztvevők igényeihez, valamint a közös alkotási folyamat kiszámíthatatlan jellegéhez. Emellett folyamatosan támogatni kell a résztvevők motivációját és elköteleződését is.

A kezdeményezés fenntarthatóságának biztosítása

Egy kezdeményezés „utóéletének” biztosításában fontos tényező, hogy az érintettek között milyen kapcsolatok, viszonyok és együttműködések alakulnak ki a folyamat során. Ha a biodiverzitási kezdeményezés helyi szereplők együttműködésében, közös alap megtalálásával került kialakításra és fejlesztésre, nagyobb eséllyel marad fenn hosszú távon.

Az utóélet biztosításának egyik módja, ha a kezdeményezés egy erőforrásokkal rendelkező helyi szervezethez kötődik, amely hosszú távon is vállalja a fenntartását. Egy másik mód a helyi lakosok körében a „gondnokság” kialakítása. Azok a lakosok, akik a zöldterületet „a magukénak” érzik, nagyobb eséllyel fogják gondozni és fenntartani azt.

Szakpolitikai ajánlások

Az alábbi ajánlások olyan közintézmények döntéshozóinak szólnak, akik közös alkotáson keresztül szeretnék támogatni és előmozdítani a városi biodiverzitást. A Co-Bio partnerek tapasztalatai alapján két fő szakpolitikai ajánlás fogalmazható meg:

- Projektek indítása előtt érdemes figyelmesen meghallgatni a releváns szereplőket és a kezdeményezések elindítása előtt kapcsolatokat építeni. Hasznos nyitottnak maradni, feltárni, mi van már jelen a terepen, és mely érintettek aktívak a területen.
- Érdemes erőforrásokat biztosítani a lakosok bevonására a városok zöldítésébe és megkönnyíteni a részvételt. Célszerű értékékként kezelni az önkéntesek elköteleződését és kezdeményezéseit támogató keretek biztosításával, a bürokratikus akadályok csökkentésével és rugalmas finanszírozási formák biztosításával. A lakosok és civil szervezetek kapacitásainak fejlesztését a területen hosszú távon is fenn kell tartani és erősíteni.

Függelék: Az interjúalanyok áttekintése

Partner	Lakosok	Civil szervezetek	Közszféra	Összes érintett	Partner interjú	Összesen
Magyarország	4		2	6	1	7
Olaszország	1	2	1	4	1	5
Ausztria	2	2		4	2	6
Portugália			4	4	1	5
Dánia	4			4	2	6
Görögország	1		1	2	1	3
Teljes	12	4	8	24	8	32

Érintetti csoportok: Polgárok, Civil szervezetek, Közszféra

ko Campus Wien

